

Kriittinen atsaus 3-4/1994

Elämäankaari ja henkinen kehitys

Esko Paakkola: KOKEMISTAVAN KEHITTÄMINEN KOULUTUSIDEANA

Sven Krohn: ELÄMÄNKAARI JA HENKINEN KEHITYS

Iégor Reznikoff: YLISTYS JÄLLEEN KUNNIAAN

Reijo Wilenius: ONKO MAAILMA JÄRJETÖN

Kirja-arvosteluja

Ennakkotiedot kevään 1995 kursseista

Syyskokouskutsu

Kriittinen katsaus

N:O 3-4/1994 31. vuosikerta (Katsaus perustettu 1957)

Julkaisija

Kriittinen korkeakoulu ry
jäsenlehti

Toimitus

Esko Paakkola päätoimittaja
Sini Piippo
Tarja Riikonen

Ilmestyminen

Neljä numeroa vuodessa

Tilaukset
tiedustelut ja
osoitteenmuutokset

Kriittinen korkeakoulu
Köydenpunojankatu 4 b
00180 Helsinki
Avoinna: 9-16
puh 90-612 1511
fax 90-680 2990

ISSN 1237 - 4970

Toimitus vastaanottaa mielellään kirjoituksia lukijoiltaan.
Työtämme helpottaa, jos ne toimitetaan meille levykkeelle
kirjoitettuna.

Artikkeleiden osittainen lainaaminen on sallittua, mikäli
lähde mainitaan.

KOKEMISTAVAN KEHITTÄMINEN KOULUTUSIDEANA

Kriittisen korkeakoulun piirissä elää monia erilaisia koulutuksellisia ideoita. Voidaan kuitenkin kysyä, onko olemassa jokin yhteinen menetelmällinen tai sisällöllinen piirre, joka erottaa Kriittisen korkeakoulun järjestämän koulutuksen muusta yleisesti saatavalla olevasta ja ns. virallisesta koulutuksesta. Mitään radikaalia eroa ei varmaankaan ole. On kuitenkin eräs painotus, johon Kriittisellä on kiinnitetty erityistä huomiota.

Hyvin usein opettajat ja kouluttajat mieltävät itsensä tiedon jakajiksi. He kulkevat kalvonippuineen ja levittävät uutta tietoa maailmalle ja toivovat tiedon tulevan vastaanotetuksi. Tämä sisältää monesti kuitenkin varsin esineellisen tietokäsityksen: tieto on kuin tiiliskivi tai lause, joka säilytetään tästä eteenpäin myös tiedon vastaanottajan kannettavaksi. Tämä sisältää myös sen autoritäärisen asenteen, että tieto on jollakin joka vuodattaa sitä tietämättömille. On toki sanottava, että tämä vastaa usein asioiden tilaa: on esineellistynyttä tärkeää tietoa ja on niitä, joilla tietoa on. Tämän rinnalla on myös olemassa toinen kuva, jonka mukaan kouluttaja välittää oppilailleen erilaisia taitoja. Tätäkin välitystehtävää voidaan kuvata lähes samoin kuin edellistä. Molemmat tehtävät ovat tärkeitä eikä niitä vältetä myöskään Kriittisellä korkeakoululla - kuuluvathan ne kuitenkin aina koulutukseen jossain muodossa. Jos jotenkin yrittää kuvata sitä koulutuksen ideaa ja painopistettä, joka on yhteinen useille Kriittisen korkeakoulun kursseille, voisi sitä ehkä nimittää kokemistavan kehittämiseksi. Idea on sekä menetelmällinen että sisällöllinen.

Kokemistavan kehittäminen on mukana tavallaan kaikessa koulutuksessa. Se ei ole niin radikaalisti uutta kuin helposti voisi ajatella: myös kaikki uuden tietämisen vakava käytäntöön johtava omaksuminen muuttaa kokemistapaamme ja uusien taitojen hankinta muuttaa sitä varmasti. Kokemistavan kehittämisestä voidaan puhua kuitenkin syvemmässä mielessä. FL Markku Graae totesi tämän lehden edellisessä numerossa sattuvasti: "Rehellisyys on rehellisyyttä kokemuksille. ... Ja kokeminen, oli se aistimaailman kokemista, psyykkistä kokemista tai intellektuaalista kokemista, merkitsee aina jonkin uuden - yksityiskohdan, piirteen, laadun, ominaisuuden - näkökulman löytämistä koetusta asiasta." Inhimillisen kasvun seminaari, Myönteisten elämäntaitojen koulutus ja useat kurssit pyrkivät avaamaan sitä, mikä helposti elämän pyörteissä lukkiutuu, urautuu ja jumiutuu: emme enää näe aidosti uusia asioita emmekä löydä niihin suhdetta. Voidaan Graaea mukaillen todeta, että näissä koulutuksissa on pyrkimyksenä löytää uudelleen rehellisyys kokemuksille. Tämä rehellisyys voi meiltä helposti kadota eikä vähiten sen vuoksi, että olemme omaksuneet erilaista informaatiota: tietoja, teo-

rioita, käsityksiä ja näkemyksiä. Myös elämässä kohdatut vaikeudet voivat syödä voimavaramme niin ettemme enää pysty kohtaamaan todellisuutta uudistuvasti.

Tärkein keino kokemistavan avaamiseen on prosessuaalisuus. Se merkitsee sisäisen metamorfoosin käynnistämistä ja edellyttää usein koulutukselta suhteellisen pitkää aikajännettä, taiteellista tekemistä ja ryhmässä tapahtuvia intensiivisiä keskusteluja. Se merkitsee myös itsensä uutta ja rehellisempää kohtaamista.

Yleisessä kasvatuskeskustelussa on siirrytty tietojen levittämisen metaforasta ajattelutaitojen opettamiseen. Tämä on sukua kokemistavan kehittämislle, mutta alaltaan ehdottomasti kapeampi. Kokemistavan kehittäminen nojaa paitsi ajatteluun ja uusien käsitteiden oppimiseen niin erityisesti tunneprosesseihin ja tekemisen uusiin mahdollisuuksiin. Ajattelumme on yllättävän monesti tunteista riippuvaista ja uusien asioiden tekeminen voi avata juuttuneita tunteita.

Keskeinen eettinen perusidea on, että kouluttajien taholta muutosta ei määritetä. Tarkoituksena on luoda henkisiä virikkeitä sisältävä ympäristö ja mahdollisuus. Jokainen jätetään vapaaksi kehittymään omaan suuntaansa ja on näin koulutuksensa aito subjekti. Kuten YTT Kari E. Turunen toteaa eräässä kirjoituksessaan: "Vain sellaiset asiat ja ilmiöt ovat ihmiselle todellisia ja merkityksellisiä, joihin hänessä on herännyt kohtaamisen kyky, sisäiset energiat." Ellei ole vapaa, ei aito kohtaamisen kyky voi syntyä.

Esko Paakkola

Sven Krohn, filosofian professori emeritus

ELÄMÄNKAARI JA HENKINEN KEHITYS¹

*Ystävät rakkaat, on ihmisten suku
kuin sielujen kohtaus toiviotiellä
on määrätön elämänlankojen luku
jotka kulkevat siellä.
Salaperäinen side yhdistää meitä
kun tunnemme toisemme aikojen takaa
kun koemme yhteisen sävelmän
ja löydämme toisessa ystävän
joka vuodattaa kanssamme kyyneleitä
ja yhdessä kanssamme ilomme jakaa.
Ja kun Kuu on valona vetten päällä
on rinnassa yhteinen kaipaus.
Ja me kysymme, miksi olemme täällä
tämän hetken kuin punainen leimahdus.
On vastaus silloin kuin Ilmoitus: - rakkaus -*

Runossani puhun sielujen toiviotiestä. Henkinen kehitys voidaan kuvaannollisesti ymmärtää täksi tieksi silloin, kun se ymmärretään ihmisyydessään keskeneräisen ihmisen tulemiseksi täyteen ihmisyyteensä. Edustamani ihmiskäsityksen mukaan tämä merkitsee ydinihmisen eli ihmisen varsinaisen subjektin ja sen perusolemuksen objektivaation toteutumista täysihmisessä. Tämän ihmiskäsityksen sisältöä tulen hetken kuluttua esittämään tarkemmin ja perustelemaan, mutta ensin haluan

tuoda esille eräitä ajatuksia, jotka liittyvät termiin ”elämäнкаari”. Ihmispersoonan ajallinen elämä syntymästä kuolemaan voidaan helposti nähdä elämäнкаarena. Ihminen syntyy avuttomuuden tilassa ja on täysin ympäristönsä tuen varassa. Vähitellen hänen voimansa kasvavat ja saavuttavat lakipisteensä. Sen jälkeen seuraa voimien vähittäinen ehtyminen, jolloin kaaren laskeutuminen kuvaa samanlaista avuttomuuden tilan päätekohtaa kuin se, mistä nousu oli alkanut. Kaari voidaan kuvata joko puoliympyräksi tai ympyräksi riippuen siitä, pidetäänkö alkua ja päätepistettä, tosin samalla alhaisella tasolla, kahtena eri pisteenä vai ympyrän sulkeutuessa samaan kohtaan sijoittuvina.

Edellä tarkasteltiin elämäнкаari-termiä sovellettuna ihmisen elämistään, kun sen synty ja häviö ymmärretään irroitettuna sielullisuudesta puhtaasti aineellisenä tapahtumana. Mutta samaa kuvaa, elämäнкаarta, voidaan myös soveltaa ihmisen sisäiseen sielulliseen elämäंकulkuun, kun sitä tarkastellaan hänen ulkoisena toimeliaisuutenaan keskivertoyksilössä.

¹ Esitelmä Kriittisellä korkeakoululla Helsingissä 21.2.1994

Mutta kuva ei kuitenkaan ole yhtä selvä kuin edellä esitetyssä tapahtumassa. Sillä sielullisen ja erityisesti ns. luovan toiminnan ja voiman lakipiste saattaa toisinaan sijoittua varsin nuoreen ikään, toisinaan kohtaan, joka on lähellä vanhuutta. Yksilön sisäisesti koetun elämän kulkua voidaan kuitenkin kuvata myös toisin. Tämä koskee ideaalisia tapauksia, jolloin ihmisen henkinen kasvu maisessa elämässä jatkuu hänen kuolinhetkeensä saakka siten, että hän arvostuksissaan juuri siinä hetkessä saavuttaa viisautensa lakipisteen. Se voidaan kuvata tieksi ylöspäin, nousuksi pitkin vuoren rinnettä sen huipulle.

Mutta on vielä kolmas kuva, joka symboloi ihmistä hänen matkallaan todellisuuden eri kerrostumissa. Tämä kuva on jälleen kaari, elämänkaari, mutta nyt ovat alku- ja päätepisteet ylimpänä kaareissa, ja alin kohta merkitsee sitä inhimillisen persoonan vaihetta, jossa hänen fyysinen voimansa on huipussaan. Se ihmiskäsitys, joka on taustana tälle kuvalle, tavataan perinteenä sekä itämaissa että lännessä. Sen mukaan ihminen henkisessä perusolemuksessaan eli varsinaisessa itsessään - juutalais-kristillinen perinne puhuu ihmisestä jumalan kuvana - preeksistoi eli on ennakolta olemassa kuolemattomana olentona ikuisuuden valtakunnassa, josta laskeutuessaan hän pukeutuu katoavaiseen vaippaan eli syntyy maalliseen persoonaansa. Kuolemanjälkeinen elämä merkitsee matkaa takaisin siihen taivaalliseen ti-

laan, josta matka elämänkaarena alkaa. Jotakin on kuitenkin tapahtunut. Varsinaisen itsen tietoisuusaste merkitsee tietoisuuden tehostusta, mikäli matka ajalliseen elämään on onnistunut, eli mikäli persoona sai kosketuksen ja tuli tietoiseksi varsinaisesta itsestään. Tällöin jäi persoonasta jotakin, jota ei aika voi hävittää, koska se - ruotsalaisen runoilijan ja filosofin Viktor Rydbergin sanoin sanottuna - kuuluu ikuisuudelle (som har evigheten till). Mutta sitten tulee esille ja eteemme Samsara, jälleensyntymisen pyörä. Aluksi kysymyksenä ja mietiskelyn kohteena. Päätyykö elämänkaari kuolemanjälkeiseen, tämän näkemysmukaiseen paluuseen alkupe räiseen taivastilaan, vai jatkuuko matkamme, ts. varsinaisen yliajallisen subjektin eli itsen vaellus ajasta iäisyyteen ja jälleen aikaan siten, että sitä voitaisi kuvata spiraalilla tai aaltoviivalla? Spiraali tai aaltoviiva on ajateltava loivemmin tai jyrkemmin nousevaksi siitä riippuen, miten tehokasta on ihmisyydessään keskeneräisen ihmisen eteneminen tiellään täyttää ihmisyttä eli henkistä ihmisihannetta kohti.

Tätä kaarien monistumisen sisältävää elämänlankaa tarkastellessani haluan vielä huomioida tiettyä tietoisuutemme laatua koskevaa yksityiskohtaa. Yleensä on lapsi alkaessaan vaelluksensa maisena persoonana lähempänä ajallisuuteen laskeutumisen alkupistettä kuin vanhus, joka saattaa olla mm. sukupolvensa hänelle kasva-

tukseksi antaman ”ideologian” tai myöhemmin hankkimiensa mielipiteitten kangistama, niin että ne estävät häntä kuuntelemasta itsen ääntä. Pieni lapsi sen sijaan on vielä siinä taivastilassa. On syytä viipyä Jeesuksen Matteuksen välittämässä sanonnassa: ”... sanon teille, että heidän enkelinsä taivaissa näkevät aina minun isäni kasvot, joka on taivaissa” (Matt. 18:10); ja myös sanonnassa, joka painottaa lapsenkaltaisuutta ehtona taivasten valtakunnan saavuttamiseksi. Tämän lapsenkaltaisuuden aikuinen vain harvoin omaa kuollessaan. Hänen on seuratessaan elämäнкаarensa nousua kuolemanjälkeisellä matkalla vapauduttava monista mukanaan tuomistaan taakoista ja siten tehtävä itsensä ikään kuin tyhjäksi ennen kuin tämä lapsenkaltaisuus on hänessä, kun hän lähestyy nousevan kaaren päätepistettä. Siten hän astuessaan uuteen maiseen elämään tehostetummassa tietoisuudessa tai vain heikosti siitä tietoisena tuo taivaselämän muiston.

Ajanlaiva

*Hän tuli kaukaa, astui ajanlaivaan
Niin lapsi syntyi, tietoisuuden maja
Haluaa tuoda maahan sielun taivaan
Ja tietää missä kulkee aineen raja.*

Edellä olen elämäнкаarikuvan ja niihin liittyvien kuvien kehyksissä välähdyttänyt esille näkemykseni siitä, mikä filosofiani mukaan kuuluu ihmisenä olemiseen, kun keskeneräiselle ihmiselle nähdään annetun tehtäväksi to-

teuttaa hänessä sisäisenä mahdollisuutena olevaa ihmisyyttään, henkistä ihmisihannetta. Esitykseni on tällöin myös käyttänyt runokuvia olematta siltti runoa. Koetan nyt jatkossa lupaukseni mukaisesti antaa esitykselleni systemaattisemman muodon ja liittää siihen eräitä keskeisiä perusteitani. Siinä perustilanteessa, missä ihminen on, hän kokee itsensä ja maailman, missä hän kokee olevansa aineellisenä, sielullisena ja henkisenä. Aineellista ei ole tällöin ainoastaan epäorgaaninen - kivet, nestemäiset ja kaasumaiset aineet jne. - ja orgaaninen luonto - kasvit, eläimet, jotka ovat ihmisen aistikokemusten esineinä - vaan myös ihmisen oma ruumis eli keho. Aistikokemukset ovat yksityisen ihmisen sielullisia kokemuksia, mutta oivalluksenomaisesti hän on tietoinen, että niiden esineet kuuluvat maailmaan, joka on olemassa hänestä riippumatta, ja ovat myös muiden hänen kaltaistensa elävien olentojen aistikokemusten kohteina. Yhteisen, meistä riippumattoman ulkokohtaisen maailman olemassaolon todistaminen ja siten asianmukaisten perusteiden osoittaminen on ollut eräs perinteellisen filosofian alueita, johon emme tässä puutu. Joka tapauksessa esittäytyy aistimaailma, aineellinen maailma, meille julkisena maailmana toisin kuin eräät muut kokemukset, jotka kuuluvat sielullisuuden ja henkisyyden alueisiin. Näihin kuuluvat ihmisyksilön kokemus omasta kehostaan hänen tavoitteittensa ja toimintansa välineenä. Välittömästi

yksilö itse tietää, milloin hän on käyttänyt ruumiinsa elimiä välineenä. Ulkopuolisen tieto siitä ei ole aistikoke-musta vaan pohjautuu, kun se on kohdallista, samankaltaisuuteen ja on, vaikka usein välittömyydessään oivaluksenomaista, sukua päättelylle ja erilaista kuin kehoaan välineenä käyttävän yksilön oma kokemus. Toisaalta ihmisen sisäinen tieto itsestään välineen käyttäjänä (primäärisesti oman ruumiinsa kokeminen välineenä), toisaalta tämän välineen käytön tulkitseminen sen tulosten perusteella tavoitteelliseksi toiminnaksi, jolloin tulkitsija yleensä on toinen ihminen, sanoo jotakin hyvin keskeistä ihmiselämän perustilanteesta. Olemme ihmisinä toisaalta toimivia eli aktiivisia, toisaalta vaikutelmien vastaanottajina passiivisia, mutta vastaanotetun tulkitsemisessä, jolloin tulkittu ehkä paljastuu viestiksi, vastaanottaja on myös aktiivinen: hän aktivoituu sisäisesti. Nytkin on kuvaamani tilanne; minä puhujana ilmaisen ajatuksiani siten, että ne tulevat teille, hyvät kuuntelijani, ilman välittäminä ääniaaltoina, jotka te tulkitsette sanoiksi, jotka symboloivat merkityksiä. Mitä ovat nämä merkitykset? Ne ovat käsitteitä, jotka saattavat sisällöltään, mutta ei aina, vastata kokemuksiamme, tämä laajasti ymmärrettynä, väitteitä, jotka ovat joko tosia tai epätosia, mutta myös mielleja käsitteyhdistelmiä, jotka tuovat meidän sisäisen silmämme nähtäviksi satujen ja kaunokirjallisuuden välittämiä mielikuvituksellisia olioita ja

maailmoja. Jotkut näistä mielikuvituksen tuotteista ihmisen aktiivinen toiminta todellistuttaa myös aistimaailmassa. Eivät ainoastaan avaruusraketit olleet aluksi mielikuvitusta vaan myös tämä Porthania, jossa nyt olemme. Ja näin voidaan sanoa inhimillisestä kulttuurista kokonaisuudessaan.

Ydinihminen ja harhaminä

Ihmistä voidaan kuvata minä-subjektiksi, joka aktivoituessaan saa sisällön eli objektivoituu ruumiillisuudessa, sielullisuudessa ja henkisyydessä. Henkinen eroaa niistä ruumiillisista ja sielullisista ilmauksista ja toiminnoista, jotka ovat yhteisiä kasveille, eläimille ja ihmisille, ja muodostavat ihmisen vegetatiivis-animaalisen puolen. Ihmisen sielullisuuteen kuuluu lisäksi hänen pyydeluonteensa, joka saa alkunsa ihmisen henkisyyteen liittyvästä kyvystä: tietoisuutta ylitehostamalla voimistaa elämellisyytään siten, että se synnyttää paheita, jotka jopa muodostuvat uhkaksi hänelle itselleen ja koko planeetan elämälle, johon hän on ankkuroitu. Eläin ei ole paheellinen. Koska se on tietämätön hyvästä ja pahasta, se on viaton. Vain ihminen voi langeta tai pudota paheelisuuteen, koska hän tietää, ja koska hänessä on aidon valinnan mahdollisuus. Tämä on hänen vaarallinen vapautensa ja tämän vaaran tähden ihminen on koe. ”Ole tuomittu ihmisten suku...”.

Mistä ilminen lankeaa tai putoaa? Vastaus on: Hän putoaa itsen kannattamasta hengestään persoonalliseen harhaminään, johon hän samastuu. Henki on nimittäin itsen eli ihmisen varsinaisen subjektin primaarinen objektivaatio eli se vielä uinuvassa tai puoleksi tiedottomassa tilassa oleva ajallisuudesta riippumaton sisältö, joka on se ihmisyyden eli ihmisen täydellisyysihanne, joka odottaa todellistumistaan ihmisen ajallisessa persoonassa. Ihmisen varsinaista subjektia primäärisine objektivaatioineen olen sanonut ydinihmiseksi. Puhdas henkisyys omaa universaalisuuden tuntomerkin. Tämä merkitsee, että hengen ilmaukset, joissa varsinaisen subjektin sisältöä todellistuu ajallisen persoonan tietoisuudessa, ovat riippumattomia ajasta ja paikasta sekä yksilöistä, joissa ne esiintyvät. Siten ne ovat yleispäteviä. Koska ne pohjautuvat totuuden ja kauuneuden ideoihin, ne ilmentyvät älyssämme, tunteessamme ja tahdossamme tietona, esteettisinä elämyksinä sekä eettisyytenä eli hyvänä tahtona. Se, että tämä universaalisuus on meissä, ei vielä merkitse, että olisimme siitä selvillä. Mutta helpoimmin lienee yleispätevyys osoitettavissa älyllisen tiedon alueella logiikassa - esim. ristiriidan välttämisen laki - ja matematiikassa. Kaksi kertaa kaksi on neljä sisältää saman ajatuksen eli sillä on sama merkitys riippumatta siitä, kuka tämän lauseen sanoo tai ajattelee, tai millä kielellä hän sen sanoo (zweimal zwei ist vier; två gånger två är fyra). Ja vi-

imeistään silloin tunnustetaan universaalisuuden olemassaolo, kun tutustutaan Cantorin äärettömyysmatematiikan käsitteeseen ja ns. transfiniittisiin lukuihin. Cantor huomauttaa arvostelijoilleen, jotka ovat pitäneet hänen äärettömyysmatematiikkaansa mahdottomuutena, koska kaikki ajallisuuden ja aineellisuuden maailmassa, johon ihminen aivoineen ja järjenkäyttöineen kuuluu, on rajallista eli finiittistä, että koska äärettömyysmatematiikka on tosiaasia, jota ei voida kieltää, on päätettävä, ettei järkemme ole rajallinen arvostelijoiden tarkoittamassa merkityksessä vaan tietyyssä merkityksessä ääretön. Itse asiassa ei ainoastaan aktuaalinen äärettömyyskäsite vaan tietoisuutemme kaikki universaalisuuden ilmaukset, myös pyrkimys yleispätevyyteen eettisyyden ja esteettisyyden alueella, ovat osoituksia siitä, että ihminen ytimeltään ja henkisyydessään on yliajallinen olento, jonka todellinen olemassaolo ei ole alkanut syntymässä eikä pääty kuolemassa. Edelleen voidaan tämä näkemys ja tieto perustella viittaamalla ihmisen perustilanteeseen, jossa hän esittäytyy itselleen ykseytenä moninaisuudessa, ja jossa nykyhetki aina koetaan, ei aikapisteenä vaan ns. kestona (Bergson: la durée). Ja ennen kaikkea näyttäytyy yliajallisuus siinä, että ihminen kokee syvimmän identtisyytensä muistissaan omakohtaisesti tiedostaessaan, että hän on sama minä-olento lapsuudestaan lähtien ja päätellessään, että tämä samuus, tämä identtisyys jatkuu tulevai-

suudessa. Tosin tämä tietoisuuden sisältö tavallisimmin on esiymmärtämisen asteella ja periferiassa. Tajunnan keskustassa hallitsee ”alituisesti vaihtuva” harhaminä (Erik Ahlman: ”Minä olen lapsi, koululainen, talon-omistaja, opettaja, eläkeläinen jne.”). Tässä tarkkaavaisuus usein painottuu aineellisiin tai persoonallis-itsekeskeisiin tarpeisiin tai pseudotarpeisiin. Jos pyydeluonto ihmisessä on vahva, tarpeet ja pseudotarpeet muodostuvat ihmiselle ikään kuin vankilaksi ja estävät häntä näkemästä mitään muuta.

Tähtihetket elämän ratkaisevina käänteinä

Moniin taitoihin ihminen perehtyy halujensa ja tarpeittensa kannustamana pakosta, mutta henkisessä kehityksessä hän suorittaa varsinaisessa subjektissaan vapaan ja aidon valinnan ja hän astuu esille aktiivisena ohjatakseen ajallista persoonaansa. Tässä eteneminen ja edistyminen tapahtuu yleensä tähtihetkissä, jotka rikkovat tavanomaisen ajallisuuden puitteet. Tulemme näissä hetkissä yhä selkeämmin tietoisiksi ydinolemuksemme sisällöistä ja tietämään nyt eri tavalla kuin ennen, eräänlaisella välittömyydellä, että olemme ytimeltään muuta kuin kehomme ja persoonallinen sielumme, että olemme varsinaisessa itsessämme yliajallisia olentoja. En kuitenkaan sanoisi, että henkinen kehitys aina tulee näkyviin selvästi erottautuvissa tähtihetkissä, jotka merkitsevät

elämän ratkaisevia käännteitä. Kehitys voi monasti olla tasaista etenemistä tehtävässä, jonka tuntee omakseen ja sosiaalisen vastuunalaisuuden voimistumista. Luulen kuitenkin, että ihmistä uhkaa näivettyminen ja kaavoihin kangistuminen ja automatisoituminen, ellei hänessä avaudu kauneuden lähde, elleivät kauneuden ilmaisut luonnossa ja taiteissa virvoittaisi häntä niin kuin kasteluvesi kuivuudesta kärsivää kukkaa. Henkisyiden säde valaistessaan ihmistä vaikuttaa tosin ihmisen älyluontoon tekemällä hänet totuuden etsijäksi, joka yrittää ymmärtää itseään ja maailmaa, herättää eettisyyden vaatimuksen hänen tahdossaan, ja jalostaa hänen tunne-elämänsä tuoden siihen esteettisyyden, mutta säde on samalla kokonaisuus kuten näiden ideoiden, Totuuden, Kauneuden ja Hyvyyden kolminaisuus, joiden todellistuminen merkitsee ihmisyyden todellistumista meissä. Aavistan, että jokainen meistä on jossakin ruumistuksessa tietyllä kohdalla aaltoviivaa tai spiraalia, joka kuvastaa varsinaisen itsen toiviotietä ajallisissa persoonissa. Tavoitteena on ihmisyyden eli ihmisihanteen puhkeaminen ajallisuudessa ja samalla ajallisen persoonan täytyminen ydinolemuksellaan, ja tapahtuu kuoleman voittaminen eli mysterium conjunctionis, kuolevaisen lopullinen yhtyminen kuolemattomaan. Kaksi ensimmäistä tähtihetkeä painottuvat älyyn ja tunteeseen; kolmas, joka koskee tahtoa, tulee hyvin myöhään verrattuna edellisiin tai on muutoksena ja käänne-

kohtana niitä rajumpi. Se saattaa viipyä ja siirtyä johonkin seuraavaan ruumistukseen, jolloin kaksi edellistä tähtihetkeä tai henkistä kokemusta ensin toistuvat jossakin muodossa. Muistettakoon vielä, että on kyseessä painotus. Kaikki kolme sieluntoimintaa ovat mukana jokaisessa henkisessä kokemuksessa. Äly painottuu kokemuksessa, joka tekee ihmisen etsijäksi ja tietystä merkityksessä myös löytäjäksi. Sillä tämä on kutsumustietoisuuden heräämisen tai lujittumisen paikka. Ihminen tulee omimmastaan tietoiseksi. Samalla kylvetään viisauden siemen hänen mieleensä, sillä hän alkaa ymmärtää, että järjellisyys ajattelussa ja toiminnassa sisältyy arvojen kohdalliseen arviointiin sekä nöyryyteen olemassaolossa jatkuvasti uusien ongelmien avautuessa. Kuten jokaisen suuren henkisen kokemuksen jälkeen seuraa tässä kuvattua tähtihetkeä kiusaus ja putoamisen mahdollisuus. Putoaminen on siinä, että persoona kuvittelee, että järjen valaistus on hänen, eli niin kuin haluan sanoa, hänen harhaminänsä laatu, harhaminän, johon hän samastuu. Hän täyttyy ylpeydellä ymmärryksensä erinomaisuudesta. Hän on esim. skeptikko tai uskovaisten, joka haluaa, että muut tunnustaessaan hänen järkensä ylivoimaisuuden tulevat järjenkäytössään samaan tulokseen kuin hän.

Tunne-elämään painottuvaa henkistä kokemusta voidaan kuvata seuraavasti: Yksilön tajuntaan virtaa ikään kuin sisästäpäin - ja kuitenkin

niin, että tämä virta ei ole hänestä persoonana - jotakin, joka täyttää hänet ihmeellisellä autuudella, suloisuudella ja ihanuudella, joka on ollut kaiken hänen kuvittelukykynsä tuolla puolen. Hän ehkä sanoo itselleen, että joku taivainen rakastaa häntä, että hänelle on annettu jokin suuri arnolahja. Ja hän voi tämä kokemus mielessään tuntea, että hän tietää, mitä on taide, ja mikä on kauneus. Jos hän älyllisesti painottuneessa kokemuksessaan oli ymmärtänyt, millaista on järjellinen toiminta, hän nyt alkaa luottaa siihen, että todellisuudessa sinänsä on jotakin järjellistä. Sen tähden tätä kokemusta voidaan nimittää uskonnolliseksi kokemukseksi, vaikka sen tulkinta muodostuu erilaiseksi riippuen siitä, mihin uskon sen kokija lapsena on valmennettu. Se koetaan varsinkin silloin lapselle annetun uskon vahvistuksena, kun se edeltää ajallisesti edellä kuvattua kokemusta. Silloin kokija ehkä pysyy sokeana siihen kenties liittyviin paradokseihin nähden. Koska se toisaalta synnyttää kaipauksen takaisin koettuun autuuden tilaan, joka ei persoonan ponnistuksista huolimatta uudistu, se saattaa toisaalta synnyttää vastareaktion, ja tämä merkitsee putoamista aistillisuuteen. Nyt ei tule ymmärtää asiaa niin, että aistillisuus sinänsä olisi jotain negatiivista. Itse asiassa se on persoonallisen rakkauden psykosomaattinen ilmaus ja sublimoituu lisäksi henkisyiden vaikuttaessa siten, että siitä tulee käyttövoima taiteellisessa luomistyössä. Ihmisen ko-

konaisuudessa tässä maisessa elämässä sillä on oma oikeutettu ja merkittävä osansa. Mutta putoaminen aistillisuuteen merkitsee oleellisesti jotakin muuta. Tässä yksilö harhainassaan kuvittelee, että toinen ihminen on annettu tai otettavissa pelkästään hänen nautintonsa välineeksi. Hänet on alistettava välikappaleeksi. Kaikissa sieluelämän esiintymisissä kaikki kolme sielullista toimintoa ovat mukana, vaikka yksi painottuu. Tässä alistamisen halu, ja siihen mahdollisesti liittyvä julmuus, viittaa kiusaukseen, joka varsinaisesti liittyy kolmanteen suureen, tahtoon painottuvaan henkiseen kokemukseen ja sen mukana avautuvaan kiusauksen ja putoamisen mahdollisuuteen. Tämä kokemus tulee tavallisesti vasta toivotien kulkijan kaukaisessa tulevaisuudessa hänen lähestyessään sitä mysterium conjunctionis-tapausta, jolloin itsekkyydestä, so. muun muassa ajallisuutensa harhasta vapautunut persoona täysihmisenä yhtyy varsinaisen minän primaariseen objektivaatioon eli omaan yliajalliseen henkisyYTEensä. Tässä näyttää nyt ihmisyydessään keskeneräinen ihminen saavuttaneen toivotiensä päätöksen, koska ihmisyyys hänessä on puhjennut täyteen kukkaan. Mutta onko toivotie todella päättynyt? Henkinen kehitys, jota termi ”toivotie” symboloi - kuten filosofian historiassa esiintyneet monadioppien edustajat ovat tähdentäneet - voidaan itse asiassa nähdä etenevänä tietoisuuden intensifioitumis- ja laajentumisprosessina. Tämä saattaa mer-

kitä, ja näin on väitetty, että yhä uusia kosmisia kerrostumia tulee täysihmiseksi kasvaneen vaeltajan piiriin. En kuitenkaan ota tässä tarkasteltavaksi kysymystä ns. vihkimystiestä.

Katsokaamme sen sijaan ensin, mitä vaelluksen toisesta tähtihetkestä kolmanteen tulisi sisältää. Tähdennän, että tätä vaellusta eivät aloita ainoastaan ne, joiden on onnistunut välttää kaikki putoamiset vaan myös putoajat silloin, kun henkisen kokemuksen muisteleminen ja sen sisällön mietiskely avaa heidän silmänsä näkemään uudelleen hämöttävän ihmisyyden ihanteen. Nimittäin viimeistään juuri tämä kokemus on tuonut kulkijalle tietoisuuden tiestä, joka asettaa hänen omalle aktiivisuudelleen keskeisiä vaihteita. Edistyminen ei ole mikään mekaaninen prosessi, vaan hänen on säännöllisesti suoritettava toistuvia henkisiä harjoituksia; seikka, mikä eri uskonnoissa aina joskus on ollut tiedossa. Näin toivotien kulkijan tulee oppia ajatusten keskittäminen eli koncentraatio, meditaatio eli tietyn aiheen inspiroitu tarkkailu ja kehittäminen sekä kontemplaatio eli sisäistyvä yhtyminen esillä olevaan kohteeseen. Näiden henkisten ponnistusten tietoisuudessa olevaan sisältöön tulee liittyä tahto todellistaa eettiset ohjeet joko ottamalla nämä ohjeet suurista uskonnoista, ”lännessä” yleensä Vuorisaarnasta, tai löytämällä ne rakkauden opastamana omasta varsinaisesta itsestä. Sanottakoon kuitenkin, ettei henkinen kehitys tässä vaiheessa aina tapahdu yllä vii-

toitetulla tavalla. Suuri taiteilija - olkoon kirjailija, säveltäjä tai jonkun muun taidealan edustaja - suorittaessaan jatkuvassa inspiraation tilassa hänelle annettua ominta tehtäväänsä etenee tavoitteeseensa suurella nopeudella ehkä vanhana sieluna, joka preeksistenssissään on jo edennyt toivotiellään siten, että hän nyt toistaa jo aikaisemmin koetun. Mutta ennen tavoitettaan on toivotien kulkijan koettava kolmas tähtihetkensä, kolmas suuri henkinen kokemus. Tässä kokemuksessa painottuu tahto. Ja sen tunnussana on valta. Kyseessä on hyvyyden valta ihmisessä ja maailmassa, hyvä tahto, joka on lähtöisin ydinolemuksistamme, ja joka liittäen toimintaansa totuuden ja kauneuden ideat saa käyttövoimansa kosmisista syvyyksistä ja korkeuksista virtaavasta rakkaudesta. Tällöin tahdon saavuttama valta ei ole ainoastaan ajatusmuodostelmien ja mielteiden hallintaa tai tunteiden tavoitteellista asettamista esimerkiksi elämyksiksi, kuten saattaa tapahtua luovassa ja esittävässä taiteessa, vaan samankaltaista välitöntä vaikutusta aineellisessa maailmassa. Tämä koskee erityisesti oman kehon ja sisäisten mahdollisuuksien hallintaa siten, että kehon välityksellä alkavat ns. salaiset kyvyt, joogafilosofian ”siddhit”, joiden joukossa ovat useat parapsyykkiset ja parafyysiset ilmiöt. Henkisen tien kulkijaa neuvotaan olemaan tavoittamatta näitä kykyjä, mutta myös silloin kun ne ovat toivotien henkisen kehityksen ei-tavoiteltuja tu-

loksia, ne saattavat muodostua kiusauksiksi. Sillä niihin kuuluu kyky hypnotisoijan tavoin ja karisman avulla saattaa vaikutuksen alainen ihminen uskomaan ja toimimaan niin kuin kyvyn omistaja toivoo ja tahtoo. Ja vain ajatus, että tämä kyky kuuluu harhaminälle ja siten kuolevalle persoonalle, hokuttelee kyvyn vääraan käyttöön. Sen sijaan että ydinihminen, jolle tämä kyky tietoisuuden valotuksen vaikutuksena on annettu, auttaisi niitä, jotka kokevat sen vaikutuksen ikään kuin henkisenä säteilynä, löytämään oman ydinolemuksensa ja siinä oman tiensä ja tehtävänsä, kiusaukseen langenneena muuttuu herättäjästä alistajaksi. Hän putoaa syvyyteen, josta nousu tulee olemaan vaikeaa. Sillä toisen saattaminen kärsimään eli yhä enenevä julmuus on alkanut kiehtoa häntä, ja tämä ihmiskunnan kollektiiviseen tietoisuuteen näin istutettu kasvannainen leviää kuin tarttuva virus niihin, jotka lumooja haluaa siten alistaa.

Jättäkäämme nyt nuo synkät maisemat, vihan ja raivon syöverit, joista mediat joka päivä muistuttavat; ihmiskunnan häpeä, joka merkitsee putoamista viisauden valosta hulluuteen. Kiinnittäkäämme huomiomme uskon ja toivon tietoisuuteen, jossa puhuu varsinaisen itsen ääni välittäen kosmisen rakkauden sanomaa. Katselkaamme toivotien kulkijaa silloin, kun hän tien salakuopat ohittaen tai niistä, ensin pudottuaan, nousten voittajana myös persoonassaan saavuttaa sen yli-

ajallisuuden, joka siemenenä on las-
kettu kehollisuuden kätköön. Katsel-
kaamme voittajaa, katselkaamme voit-
tajia, jotka vapaina eristyksen harhasta
säteilevät valoa ja lohdutusta raskaute-
tuille ja herättävät ihmisiä, heille rak-
kaita veljiä ja sisaria, löytämään omin-
taan ja toteuttamaan omalla toivotiel-
lään ihmisyytensä ihannetta.

Kapula kulkee, viesti vaihdetaan

Käy matka kohti ihmisyyden maata

Ei hengen soihtu sammumilloinkaan

Sanoman kantaja ei pettää saata.

Kun yhden polku päättyy, toinen aloittaa

Pimeän linnakkeet hän hajoittaa

Hän - vastaisuuden valloittaja - on

Totuuden temppelissä airut Auringon.

YLISTYS JÄLLEEN KUNNIAAN

Professori Iégor Reznikoffin haastattelu¹

Ei ole olemassa hengellisyyttä ilman ylistystä. Ja uskon, että saattamalla ylistyksen jälleen eloon, voi elvyttää hengellisen tradition. Minun tavoitteeni on auttaa jokaista antamalla peruselementit ja alkusysäys, jotta hän voisi alkaa laulaa yksin, ulkona, ylistää maan ja taivaan välissä tämän luomakunnan ihanuutta. Tai hiljaa kotonaan lausua joitakin tavuja, joihin sanotaan koko maailmankaikkeuden sisältyvän

Teidät tunnetaan tutkimustyöstänne pyhän laulun parissa. Miten kiinnostuitte siitä?

Mitä tulee musiikkiin, ennen kuin puhumme pyhästä laulusta, minulla on vankka klassinen koulutus, mutta ei laulussa. Minun perusinstrumenttini oli piano. Olen myös opiskellut teoriaa, säveltämistä, mutta en ollenkaan laulua konservatoriossa tai muussa oppilaitoksessa, ja sanoisin tänä päivänä, onnekseni en. Toisaalta muistan laulaneeni aina ja näen itseni laulamassa kaksivuotiaana. Kuitenkin olen syvästi paneutunut lauluun vasta vuodesta 1970 alkaen. Mitä on pyhä laulu, mitä todella on pyhä laulu? Ja jos pyhää on se mikä on todellisessa suhteessa näkymättömään hengen maailmaan, taivaalliseen maailmaan, niin mikä on se laulu, joka sallii tällaisen suhteen. Se on ilmiselvästi sidoksissa pyhän taiteen käsitteeseen yleisesti ottaen. Uskonnollinen taide on taidetta, jonka aihe on uskonnollinen ja sen tekniikka ja työtapana on samanlainen kuin tekijän ei-uskonnol-

lisissa teoksissa. Ottakaamme esimerkkinä Tintoretton Venetsiassa oleva maalaus Ristiinnaulitseminen. Se on erinomainen maalaus. Mitä enemmän sitä katselee, sitä enemmän aihe, rakenne, maalarin taito ja sen kauneus tempaa mukaansa tunteitten ja ajatusten maailmaan. Ikonin tarkoitus päinvastoin on saattaa tarkkailijansa, mietiskelijänsä, ensin itseensä, sitten sisäisen hiljaisuuden syvään rukoukseen.

Voiko sanoa, että ikoni saavuttaa tavoitteensa, koska henkilö, joka on sen maalannut, on itse tässä tilassa?

Jos hän on siinä tilassa, sen parempi. Mutta tekijästä ei ole kysymys. On kysymys pyhän taiteen traditiosta, hengellisestä taiteesta, joka ulottuu antiikin aikaan. Sen takana on vankka tieto. Samoin kuin on ollut korkean tason hengellistä opetusta on ollut myös pyhän taiteen syvällistä opetusta. Ja lauluun palataksemme kysymys kuuluu: miten ihminen, joka laulaa tai ottaa vastaan äänen voi-

¹ Suomennoos Kaarina Vartia

daan johdattaa juuri tämän äänen kautta syvän tietoisuuden tilaan, jossa voi toimia mysteeri, joka on suhde näkymättömään? Se ei ole ollenkaan itsestään selvää. Esi-merkiksi Mozartin messu on uskonnollista taidetta, ei pyhää taidetta. Tottakai Mozartin nerokkuus tekee siitä usein hyvin kaunista. Mutta se ei ole pyhää taidetta siinä mielessä, ettei sen ole lasketutakaan saavan ihmisiä rukouksen tilaan, niin kuin on pyhän laulun laita ahtaassa merkityksessä. Ja sama pätee Bachiin. On totta, että suuren muusikon taide vie ajoittain rukouksen hetkiin. Mutta heti kun viola da gamba alkaa soida, kuoro alkaa laulaa ja me sen mukana, ottaa musiikki oikeutensa ja vie meidät uudeleen tunteitten, unelmien, ajatusten maailmaan ja rukous on hävinnyt. Tämä ei ole pyhän laulun rakenne ja erilainen on tavoitekin, joka Bachille on ensi sijassa suuri taideteos. Antiikissa se ymmärrettiin hyvin: siitä yleisesti ottaen antiikin taiteen koruttomuus, paitsi ehkä rappion aikakausina.

Miten löysitte tämän antiikin pyhän laulun?

Maalauksen kuten kuvanveiston etuna on se, että se voidaan nähdä. Tosin monet seikat ovat joutuneet unohduksiin, niin kuin joittenkin värien ja pronssien salaisuus, minkä lisäksi paljon teoksia on hukkunut. Laulun suhteen on sitäkin vaikeampaa, sillä antiikin traditiosta ei ole muistiinpanoja. Lännessä on kristillisen laulun traditiota ennen kaikkea IV vuosisadalta IX vuosisadalle, mutta se on

kadonnut aikoja sitten. Onneksi on olemassa IX vuosisadalta alkaen käsikirjoituksia. Mutta klassinen länsimainen musiikkikoulutus voi esittää niitä vain omalla koulutuspohjallaan, joka on pianistinen - laulua, oopperaa, lyriikkaa, jolla ei ole mitään tekemistä tuhatvuosisataa vuotta sitten eläneen gaullien laulun kanssa. On kuin yrittäisi tulkita islamilaista rukoukseen kutsua tai intialaista ragaa pianolla soitettuna. Kuitenkin näin on tehty XIX vuosisadan lopulla nimittämällä sitä gregoriaaniseksi lauluksi. Näin XIX vuosisadan käsitteistö ja tyyli sovellettiin XI vuosisadan käsikirjoituksiin. Epäilemättä tuohon aikaan oli vaikea tehdä toisin. Niinpä on pakko lähestyä pyhää laulua muistuttavia traditioita, vielä eläviä suullisia traditioita.

Mitkä traditiot teitä kiinnostavat?

Lähinnä tietysti Idän kristittyjen kirkkojen traditiot. Kreikassa oli vielä 30 vuotta sitten huomattavia laulun taitajia, suuren laulun mestareita, Turkissa, Irakissa ja Syyriassa syyriankristittyjen traditio. Ne ovat nykyisin vaikeuksissa eläviä yhteisöjä kuten koptilainen kirkkokin. Mutta on mentävä kauemmaksi, sillä antiikin laulu on modaalista. Moodi on määrätyn psyko-fysiologisen tilan äänellinen heijastus: ilon, ikävän, epätoivon, rauhan, riemun, rohkeuden. Jokaisella tilalla on luonteenomainen äänen sointi, oma äänen sävelkulku, joka antaa moodille sen soinnillisen perustan.

Sitä ymmärtääkseen on paneuduttava Iranin hengellisen musiikin oppinee-

seen traditioon tai Intian klassisen musii-
kin traditioon. Mutta Afrikan pygmit ja
Amazonin metsien intiaanit voivat myös
suuresti opettaa meitä, sillä he ovat säi-
lyttäneet soinnillisen suhteen näkymättö-
mään maailmaan. Haluan sanoa, että kris-
tittyjen pappiemme kannattaisi ottaa op-
pia heiltä ymmärtääkseen mikä on suhde
näkymättömään, ennen kaikkea äänen
avulla, sillä tämä taito elää vahvana nais-
sä väestöryhmissä.

On kuitenkin välttämätöntä palata
takaisin Euroopan maaseudulle. Rans-
kassa saattoi 60-70 vuotta sitten kuulla
antiikin sävelkululla laulettuja erinomai-
sia lauluja. Nykypäivänä Espanjassa, Ita-
liassa, Kreikassa, ehkä joissain Sveitsin
syrjäkulmilla tai Pohjois-Irlannissa, missä
porvarillinen kaupunkikulttuuri ei ole täy-
sin syrjäyttänyt maaseutukulttuuria, on
voitu säilyttää antiikin sävelkulku, tapa
laulaa muinaisten aikojen suullisen tradi-
tion tapaan. On siis kyseessä kuuntelun,
vertailun ja ymmärtämisen prosessi, joka
perustuu viime kädessä IX, X ja XI vuo-
sisadan neumeilla merkittyihin käsikirjoi-
tuksiin, jolloin näitä voidaan lähestyä
uudennaisella kuuntelulla ja siis uusin
mahdollisuuksin.

Neumit ovat merkkejä, jotka o-
soittavat äänen liikkeen, korukuviot ja sä-
velvoiman vaihtelun. Näitä merkkejä voi
ymmärtää vain korvan kautta. Standardi
länsimainen musiikkikoulutus ei anna sii-
hen mahdollisuutta. Neumien äänimaa-
ilma on aivan erilainen. Sen suhde ke-
hoon, kuunteluun, tietoisuuteen on verrat-
tomasti hienompi, kekseliäämpi. Se voi
johtaa eri moodien täsmälliseen ilmaisuun

ja sitä kautta todellisempaan suhteeseen
näkymättömän kanssa, mietiskelyyn.

On myös ymmärrettävä, miksi ää-
ni antaa tämän mahdollisuuden, miksi
laulu on olennainen käytäntö kaikissa
perinteissä. Liturgia toimii vieläpä ilman
temppeleitä maan ja taivaan välissä, ilman
kuvaa, ilman valoa mikä palaa, ilman
suitsukkeita, mutta aina on oleva sana,
laulu. Se on ihmisen syvä suhde luomi-
seen ja mysteerin ennen hiljaisuutta. En-
nen todellisen hiljaisuuden saavuttamista
on kaikki tämä taide, ennen kaikkea ää-
nellinen, mikä auttaa syvän tietoisuuden
tilaan pääsemistä. Tämä osa työstä kos-
kee äänen valtaa, sen fyysisiä ja psyy-
kisiä ulottuvuuksia.

Työtä on siis tehtävä monella tasolla. Miten aloititte?

Tämän työn alkusysäyksenä on vahva ko-
kemus. Vuoden 1970 alkukesällä olin
läsnä Vézelayssa mahtavan kukkulan ala-
rinteessä sijaitsevassa kappelissa eräässä
ensimmäisistä ranskankielisistä messuis-
ta, jotka siellä järjestettiin. Tässä erin-
omaisessa paikassa, ehkä kauneimmassa
romaanisessa basilikassa, yhdessä kym-
menestä kauneimmasta kirkosta mitä on
olemassa, kuulin messun, joka oli surkea.
Toimitus oli niin säällittävä, niin mitään-
sanomaton laulun ja kaiken muunkin puo-
lesta, että poistuin sieltä järkyttyneenä. Ja
sanoin itselleni: tämä ei ole mahdollista,
täytyy yrittää tehdä jotain. Minun on
mahdoton hyväksyä, että pyhän taiteen
läntinen kristillinen perinne - eikä se ole
ainoa nykyisin - on pudonnut tälle mität-

tömyyden tasolle. Ymmärsin silloin, että on välttämättä opiskeltava vielä elossa olevia perinteitä, kuten olen muistuttanut aikaisemmin. Ja jatkossa tutkia äänen vaikutusta, sen voimaa, itse havainnon tärkeyttä ja siis äänen ja ruumiin suhdetta, ääntä ja tietoisuutta.

Aineellinen ruumis on meillä vuosisatojen kuluessa erotettu henkisyydestä. Pyhässä taiteessa koko ihminen, keho ja tietoisuus avautuu, yrittää avautua kokonaisuudessaan mysteerille. Äänen tehtävä on siinä erittäin syvälinen. Muinoin oli äänien ja ihmisäänien tuntemus ylivoimaista nykyiseen verrattuna. En kuulu niihin, jotka yliarvioivat järjestelmällisesti antiikin tietämystä. On alueita missä tiedämme suunnattomasti enemmän kuin siihen aikaan. Mutta oli toisia alueita missä tietoisuus oli meidän tietoaamme syvempi, nimenomaan henkisyyden ja pyhän taiteen alueella. Sen näkee Egyptin taiteessa, Ateenan Parthenonissa tai muissa antiikin sivilisaatioissa. Ja äänen alueella antiikin tuntemus oli huomattava, varmaan meitä parempi. Sillä siihen aikaan traditio oli suullinen ts. kuuntelu ja äänen havainnointi oli erittäin tarkkaa.

Jouduin siis työskentelemään tarhan havaitsemisen parissa ja antiikin laulun tutkiminen johdatti minut ääniterapiaan. Olen työskennellyt monilla alueilla, mutta minulla ei ole koskaan ollut vetoa lääketieteen tai terapian alueelle. Kuitenkin ryhmässä työskennellessäni - olen opettanut 1976 lähtien - olen joskus havainnut hämmästyttäviä ilmiöitä. Jotkut henkilöt, jotka eivät kuulleet, alkoivat kuulla, lukkiutuneet alkoivat avautua jne.

Vuodesta 1980 alkaen aloin tehdä ääniterapiaa. En musiikkiterapiaa, mikä on eri asia ja mitä psykoanalytikit käyttävät apuna analyysissään.

Mutta on selvää, että ennen kuin puhuu musiikista, täytyy perehtyä siihen miten ääni vaikuttaa ruumiiseen ja tietoisuuteen, miten pitkä O ja pitkä hiljainen A ääniaallon tunnistamiseen. Olen vahvasti sitoutunut tähän terapiaan ja työskennellyt mm. tri Gardeyn ja erään huomattavan ryhmän kanssa MAS Keskuksessa Lourdessä aivovammaisten parissa. On vaikuttavaa olla 30-40 vammaisen edessä: he eivät puhu, monet kuolavat, ovat levottomia, jotkut liikkuvat hyppien, toiset ovat lyyhistyneet pyörätuoliinsa. Pienen ryhmän kanssa - sekä oppilaita että hoitajia - lauletaan perusääniä pitkään ja syvään 5-10 minuuttia, niin että keho resonoi luonnollisesti ja että äänialto on homogeeninen. Sitten lauletaan muutamia intervaleja, ehkä pieni laulu antiikin täsmällisessä hengessä. Ja mitä seuraa? Kolmikymmenvuotias vammainen, joka ei ole koskaan puhunut sanoo yhtäkkiä: äiti. Hänestä huolehtivat tietävät, etteivät edes hänen vanhempansa ole tätä koskaan kuulleet. Tällöin tulee mieleen, olisiko hän ehkä sanonut äiti oikeaan aikaan, jos hänelle olisi tarjottu ääniä ja lauluja silloin kun hän oli aivan pieni. Toinen esimerkki: samassa ryhmässä, samassa ääni-istunnossa syvästi vammainen, joka istuu nojatuolissa eikä ole koskaan elämässään noussut. Hän liikuttaa yhtäkkiä pikkusormeaan - sillä hänkään ei puhu ja hänen hoitajansa ymmärtävät, että hän tahtoo nousta. Häntä

autetaan ja hän nousee, vieläpä ottaa muutaman askeleen ensimmäistä kertaa elässään. Se tuntuu ihmeeltä, mutta jos ymmärtää äänen vaikutuksen tietoisuuteen voi selittää tapahtuneen. Antiikilla on tämä tieto, se sanoo jatkuvasti: tietoisuus on soinnillinen. Terapiatyöskentely on auttanut minua ymmärtämään paljon syvemmin äänen ja tietoisuuden suhdetta. Ja tunnette, että tässä on jotain mikä koskee juuri pyhää taidetta. Pyhässä taiteessa on jotain mikä koskettaa tietoisuuden syvimpiä perusteita: nouse ja kävele.

Onko tutkimuksessanne ollut joku hetki, jolloin olette tuntenut löytäneenne avaimen antiikin taiteeseen?

Kuten sanoin, aloitin työni lähestymällä vielä elossa olevia perinteitä, mutta lähestyin niitä läntisen koulutukseni avulla. Tottakai, sillä muuta minulla ei ollut. Lähestyin avoimin mielin ja opiskellesani Iranin ja Turkin tai Intian mestareiden kanssa se tapahtui aina rakkauden ja henkisen veljeyden ilmapiirissä. Huomasin kuitenkin läntisen koulutukseni olevan esteenä sekä henkisessä että musiikillisessa mielessä. Ja päätin lopettaa pianon soiton. Siihen aikaan annoin ajoittain yksityiskonsertteja ja lauloin joskus kuoroissa. Päätin lopettaa kaiken tuon, vieläpä länsimaisen musiikin kuuntelemisen, kaiken kuuntelemisen, paitsi ehkä kellojen äänen, soittimen kielen resonanssin. Hyvin harvoin kuuntelin antiikin tradition lauluja, jotka eivät olleet saaneet länsimaisia vaikutteita. Jatkoin tätä 9 kuukautta ja oli kuin harso olisi hajonnut.

Aloin kuulla intervallien pienet hienoudet, pienet joustot sävelkulussa, pienet erot äänenvärisä. Sinä hetkenä ymmärsin mitä on tasasointu antiikin mielessä ja pystyin sisältä päin oivaltamaan moodin käsitteen. Samoin sisäisellä kuuntelulla olen voinut työskennellä mainittujen musiikki- ja laulutraditioiden parissa.

Hyvin tärkeätä on ollut laulaa rakennuksissa, antiikin temppeleissä, joissa on sama kaikupohja kuin tuhat vuotta sitten. Ne soivat tänä päivänä niin kuin ovat soineet niitten äänellä, jotka silloin lauloivat. Antiikin sävelasteikot perustuvat resonanssin lakeihin, luonnolliseen tasasointuun. On mahtavaa oppia laulamaan tällaisissa rakennuksissa, saada ne soimaan niin kuin ne luonnostaan soivat. Tämä on yksi avain antiikin taiteeseen. Jos laulatte resonanssissa koko rakennus soi. Vieläpä tottumaton korva tuntee, että sointi on oikea. Mutta se on vaikeata, sinne ei tulla pelkästään laulamaan niin kuin muualla lauletaan. Romaaniset kirkot on rakennettu juuri soinnin laadun huomioiden ja jotkut niistä - erityisesti Thoronet Provanssissa - ovat sointuvuuden ihmeitä. Kuitenkaan niissä toimivat yhtyeet eivät tiedä tästä mahdollisuudesta. Ja koska eivät osaa käyttää resonanssia hyväkseen, toivovat että lukuisa yleisö vaimentaisi sitä vähän.

Tämä paikan resonanssin tärkeys arveluttaa minua, kun ajattelen erämaata!

Tiloissa, jotka eivät soi - ja työskentelen mm. Suomen puukirkoissa, missä resonanssi on vaimea verrattuna kivikirkkoihin - sisäinen tarkkuus on vielä tärkeämpää, sillä rakennuksen resonanssi ei auta teitä. Erämaassa sisäinen tarkkuus on vieläkin oleellisempaa, koska ei ole mitään muuta tukea. Tunnette itsenne alastomaksi, mikä ei muuten pidä paikkaansa, vain äänen kannalta. Erämaassa on pysyvä hiljaisuus mikä on välttämätöntä ja mikä on kaiken syvän kuuntelemisen alku.

Opetatte varmaankin paljon?

Opetan Pariisin X yliopistossa filosofian osastossa, missä aihettamme koskeva luentosarja on nimeltään Antiikin taiteen ja musiikin henki. Muutoin opetan konservatorioissa; Moskovan ja tästä vuodesta alkaen Pietarin konservatoriossa, joissa opetan myös Venäjän vanhan kirkon laulua antiikin tapaan. Vaikka vanhaa traditiota onkin, suuri yksiääninen laulu on kadonnut ja kuorot laulavat modernilla tavalla. Kyseessä on siis pyhän laulun todellisen tradition palauttaminen.

Ranskassa minulla on useita kursseja ja työharjoitteluja varsinkin Lyonissa, missä minulla on ollut säännöllinen kurssi jo kymmenen vuoden ajan. Lyon oli laulun pääkaupunki. On olemassa V vuosisadan käsikirjoituksia, jotka kerto-

vat antiikin kristillisestä laulusta Lyonissa.

Puhun mieluummin antiikin kristillisestä laulusta kuin gregoriaanisesta laulusta, joka tuo mieleen XIX vuosisadan lopun luostarin ja seipitetyntekemisen kirkkolaulun. Tuo lauluhan on syntynyt katolisen kirkon roomalaisista vaikutteista, mutta laulu ei tule alkuaan Roomasta vaan koko läntisen kristikunnan piiristä, erityisesti Galliasta. Sitä paitsi se ei ollut pelkästään luostarilaulua, päinvastoin. Sitä lauloi koko kristikunta, naiset, lapset, miehet työtä tehdessään. Nämä olivat suuren suullisen tradition maita, missä laulettiin koko ajan. IV ja V vuosisadalta tunnetaan tekstin kirjoittajia, jotka puhuvat pitkistä halleluujouista. Niitä laulettiin viinipelloilla ja sadonkorjuussa, rannoilla, Rhonen rannoilla erityisesti... pyhät naiset lauloivat, Pyhä Geneviève lauloi veneessä. Koko kansa lauloi Kristuksen ylistystä. IV, V ja VI vuosisadalla, jolloin laulu, liturgia, pyhä taide muotoutuivat, luostarilaitosta nykyisessä laajemmassa mielessä ei vielä ollut. Ja suuri laulu kuului ennemmin tärkeille piispakunnille kuin syrjään vetäytyneille munkkiryhmille. Tapa laulaa nimenomaan kuorossa niin kuin tapahtuu ”gregoriaanisessa” laulussa on myöskin XIX vuosisadan keksintöä. On ensiarvoisen tärkeätä elvyttää yksinlaulu, ihmisen laulu yksin ja vapaana maan ja taivaan herralle. Idän kristinuskossa voitte vielä kuulla solistin laulavan messussa. Antiikin repertuaarissa olen löytänyt hallelujan, joka kestää kymmenen minuuttia. Sen voi laulaa vain solisti kun ottaa huo-

mioon ainutkertaisen, keskeytymättömän sävelkulun. Voitte kuvitella mikä liturgia, mikä usko moisen hallelujan myötä!

Lännen kristillinen taide, liturgia ja laulu muotoutuvat pääasiallisesti IV vuosisadalta VI vuosisadan loppuun mennessä. Nämä ovat henkisellä alueella intensiivisiä vuosisatoja. Silloin kirkko tulee päivänvaloon ja kaikki osallistuvat siihen. Vallitsee tavaton vitaalisuus. Kaikissa mahdollisissa tilanteissa lauletaan: tässä on gregoriaanisuu den todellinen alku. Tietysti oli myös laulun mestareita ja muutamia lauluja sai laulaa vain pappi tai jopa vain piispa. Glorian esimerkiksi sai laulaa vain piispa, siinä määrin pyhänä laulua pidettiin. Kun piispa ei ollut paikalla, hänen piti antaa papille erityinen lupa laulamiseen. Tuona aikana taide ja ylistys olivat tavattoman eläviä. XIX vuosisata on painanut leimansa meihin niin vahvasti, että on pakko tehdä tutkimustyötä laulun historian ja sosiologian parissa ymmärtääkseen tämän. Näillä alueilla siis olen tehnyt paljon työtä.

Ovatko nykyajan kirkot ja luostarit kiinnostuneita työstänne?

Minulla on paljon yhteyksiä luostareihin. Mutta ne aiheuttavat perustavanlaatuisia kysymyksiä, joiden yli on vaikea päästä. Sillä syvä mietiskelevä suhde ääneen muuttaa määrättyllä lailla koko elämän.

Se asettaa monia asioita kyseenalaiseksi. Joka kerta kun olen ollut josain luostarissa, jotkut halusivat työskennellä tässä mielessä, toiset pelkäsivät, koska se häiritsi varsinkin niitä, jotka oli-

vat vastuussa laulusta ja musiikista ja joiden tuotokset kuitenkin olivat niin keskinkertaisia. Mutta se ottaa myös uudeleen esiin mietiskelyelämän peruselementit. Luostareissa rukouksen ja hellittämättömän mietiskelyn perinteet ovat tyystin hävinneet, vieläpä nykyisin jääneet vaille ymmärrystä tai niitä karastetaan. Pariisissa eräässä seurakuntakirkossa reaktio on ollut samantapainen: hyvin nopeasti eräs ryhmä, joka kunnostautui järjestämällä erilaista toimintaa, teki kaikkensa häätääkseen minut, sitä paitasi vastoin papin mielipidettä. Ja eräässä toisessa kirkossa, tällä kertaa ortodoksissa, tapahtui samoin. Mutta tällaiset ryhmät ovat hyvin voimakkaita, luonnollisesti heillä on ansionsa. Se on ajan henki. Minulle vakuutetaan kuitenkin, että muutosta tapahtuu.

Myös antroposofit ovat kutsuneet minut luokseen. Olen laulanut, olen puhunut ja se sai aikaan vallankumouksen. Jotkut halusivat työskennellä minun tavallani sanoen, että se oli juuri Steinerin tapa, toiset halusivat jatkaa pianon kanssa. Syntyi konflikti ja päätettiin, että asiaan ei enää palata. Pahoittelen sitä, totta kai. Sillä luonnollisen resonanssin ja harmonian käsite tiukassa mielessä ja harmoniaan ja sopusointuun perustuva ihmiskäsitys pitäisi olla ennen muuta heidän asiansa. Mutta aina on esteenä pianoon pohjaava musiikkikoulutus.

Toisin on ollut Lanza del Vaston Arche Kommuunissa. Minulla oli kunnia ja ilo saada Lanza oppilaakseni. Mutta hän olikin taiteen mestari. Yhteisöön kuului erityisesti talonpoikia niin kuin sil-

loinkin kun laulettiin hallelujaa pelloilla IV ja V vuosisadan Galliassa, Espanjassa ja Italiassa. On selvää, että pianolle tai uruille perustuva musiikkikulttuuri ei heittä kiinnosta.

Kuvatakseni kuitenkin paremmin työni ulottuvuutta, eräs Solesmesin luostarin munkki, Dom Cardine, sanoi tästä menettelytavasta: ”Näin voidaan laulaa aikaisintaan 20 vuoden päästä”. Tämä tapahtui vuonna 1975. Mutta suuri intialainen, hiljattain kuollut muusikko Nageswara Rao näki epäilemättä selvemmin, että tämän tapainen lähestymistapa on täysin XIX ja meidän vuosisatamme, siis pianosivilisaation ja tänä päivänä myös metelin ja syntetisaattorisivilisaation vastainen. Tavallaan tämä on kohta alkavan vuosisadan ekologinen kysymys.

Ettekö käytä koskaan musiikki-instrumenttejä?

Tavallisesti en. Suhteessa jumalaan ei saa olla välittäjää. Instrumentti voi juuri ja juuri tukea laulua jos se on todella tarpeen. Intiassa tampura vain tukee laulua. Mutta temppelissä jumalanpalveluksessa sitä ei käytetä. Ei myöskään Koraanin laulussa. Urkujen käyttöönotto on ilman muuta kerettiläistä antiikin kristillisyydestä nähtynä. Se on katastrofi, koska pian kukaan ei enää laula. Nojaututaan urkujen varaan. Lännessä laulamisen väheneminen johtuu paljolti urkujen mukanaolosta. Tämä uskonnollisen musiikin tulva, joka on tietysti kaunista, tempaa mukaansa nimenomaan kauneudellaan ja musiikkitaiteellaan. Gregoriaaninen laula-

minen urkujen säestyksellä on epäilemättä XIX vuosisadan tuotetta. Sitä vastoin kirkko, tempeli, kun se resonoi ihmiskehon kanssa, se on ylistyksen instrumentti.

Puhutte usein ylistyslaulusta ja aiotte perustaa Ylistyksen koulun?

Koko tässä työssä pitää olla hyvin kurinalainen tieteellinen, arkeologinen pohja. Mutta minulle ei ole oleellista arkeologia, vaan ylistys. Ylistyksen henkiinherättäminen! Kerroin teille missä määrin olen tyrmistynyt vuonna 1970 Vézelayssa kuulemani liturgian rumuudesta. Tässä juuri on yksi suurimpia syitä katolisuudesta ja kristinuskosta vieraantumiseen: liturgian rumuus, joka kulkee käsi kädessä sen kanssa, että on menetetty suhde näkymättömään maailmaan ja siten kaikkeen taiteeseen ja rituaaliin. Tavoitteeni on herättää henkiin ylistys laulussa, mutta myös arkkitehtuurissa, maalauksessa, kaikissa taiteissa, jotka ovat yhteydessä liturgiaan, nimenomaan ylistykseen. Mutta on seurattava antiikin pyhän taiteen oppia, sen täsmällisyyden, oikeellisuuden, resonanssin ja sisäisyyden vaatimuksessa. Kun näkee mitä ovat olleet kirkkomme, romaaniset tai goottilaiset, mitä on ollut laulu, ikonit, miniatyyrit - ja kun näkee nyt tämän putoamisen seuraukset ja modernin maailman vaikeasti vastustettavan lumon! Saada ylistys jälleen elämään, sitä minä haluan kaikesta sydämestäni. En usko, että on olemassa suurta henkisyttä ilman ylistystä, ilman suurta ylistystä. Ja uskon, että ylistyksen henkiinherättäminen ja messun elävöit-

täminen saavat hengellisen tradition uudelleen eloon.

Meitä on myös kehoitettu perustamaan yhdistys, Ylistyksen koulu. Sen tarkoitus ilmenee sen nimestä. Niin kuin kursseilla: vetää jokainen mukaan, antaa hänelle peruselementit, into, että hän voi lähteä ulos laulamaan yksin, ylistää maan ja taivaan välissä tämän luomakunnan ihmettä tai kotonaan hiljaisuudessa lähettää ilmoille joitakin tavuja, joihin sisältyy koko maailmankaikkeus.

Artikkeli on alunperin julkaistu *Terre de ciel* -lehdessä, Lyon huhtikuu 1994. Lähdeluettelon ja tiedon äänitteistä saa toimituksesta.

Onko maailma järjetön?

Joskus tuntuu, että maailma on järjetön. Tämä tunne herää kun viattomat ihmiset, esimerkiksi lapset, joutuvat kärsimään jossakin Bosnian sodassa, tai kun moraalittomin keinoin rikastuneet tai valtaan päässeet henkilöt elävät mukavasti, kun taas kunnollista työtä tehneet ihmiset elävät ahdingossa. Maailma ei näytä olevan oikeudenmukainen. Mitä filosofit sanovat? Eniten lienee kysymystä Suomessa pohtinut Erik Ahlman, joka toimi filosofian professorina Jyväskylässä ja Helsingissä. Hän julkaisi jo vuonna 1938 tutkimuksen "Olemassaolon järjellisydestä" ja hän jatkoi aihetta teoksissaan "Oikeudenmukaisuus" (1943) ja "Ihmisen probleemi" (1953, uusi painos 1991). Ahlmanin mukaan - maailman kaikesta järjettömyydestä huolimatta - ihmisissä piilee usko, että ennemmin tai myöhemmin maailmassa toteutuu oikeudenmukaisuus. Pahuus saa rangaistuksensa - tai hyvityksen mahdollisuuden - ja hyvyys palkintonsa. Oikeuslaitos on sitä varten, että paha saisi palkkansa. Mutta näemme jatkuvasti, että niin ei aina tapahdu. Siksi oletetaan, että elämä jatkuu toisessa olomuodossa muualla (taivaassa tai helvetissä) tai uudestaan maan päällä (jälleensyntymisenä). "Tällöin pääsee oikeudenmukaisuus vähitellen toteutumaan."

Ahlman sanoo jyrkästi: Jos oikeudenmukaisuus ei maailmassa toteudu, maailma on järjetön. Emmekä helposti antaudu uskoon, että maailma on mieletön. Ahlmanin mielestä kannattaa siksi ennakkoluulottomasti pohtia myös jälleensyntymisen ajatusta, joskaan hän ei ota varmaa kantaa sen puolesta. Mutta se näyttää parhaiten toteuttavan oikeudenmukaisuuden vaatimusta, joka on Ahlmanille korkein arvo. Hän viittaa siihen, että monet länsimaiset filosofit Platonista Kantiin ovat sitä pohtineet. Esimerkiksi skeptinen englantilainen filosofi David Hume katsoi, että se on ainoa pohtimisen arvoinen ajatus ihmisen kuolemattomuudesta.

Lainaan Ahlmanin pohdintaa: "Ihmisen kohtalon pitäisi olla mahdollisimman tarkasti hänen hyvytensä ja pahuutensa mukainen. Sitä vaatii oikeudenmukaisuus. Niiden vääryyksien johdosta, jotka hän on tahallisesti aiheuttanut toisille ihmisille, tulee hänen saada itse vastaavasti kärsiä, mutta kärsiä sillä tavalla, että hän samalla puhdistuu eettisesti ja kohoaa korkeammalle tasolle. Ja jos hän on tehnyt hyvää, mutta saanut osakseen pelkkää kärsimystä, tulee hänen myöhemmässä vaiheessa saada tuntea vastaavasti onnea."

Jälleensyntymisen ajatusta pohditaan julkisuudessa yllättävän vä-

hän, vaikka eurooppalaisen arvotutkimuksen mukaan suomalaisista yllättävän suuri osa, noin 22 prosenttia, pitää sitä mahdollisena tai todennäköisenä. Suomalainen sananparsi sanoo: "Teet hyvii, teet pahoi, ettees tulevat."

Mielestäni on kuitenkin tärkeintä omalta osalta huolehtia, että oikeudenmukaisuus toteutuu mahdollisimman pitkälle jo tässä elämässä. Pieneltä osaltamme voimme joka päivä vaikuttaa siihen, että maailma

tulee vähemmän järjettömäksi, lähiympäristössä ja auttamalla esimerkiksi Bosnian lapsia. Sillä hyvää ei pidä tehdä vain rangaistuksen pelosta ja palkinnon toivosta, vaan hyvän itsensä vuoksi. Ahlmanin mukaan meidän aikamme hengenelämä tähtää voimakkaasti reinkarnaatio-ajatuksen suuntaan, joka "muuttuu siihen enemmän syvennyttäessä hyväksyttävämäksi". Se korostaa ihmisen vastuuta teoistaan.

KIRJA-ARVIOINTI

JUHLAT PUUTARHASSA

Sirpa Mattsson: Ihmis-Sinä Runoja WSOY 1994 OVH 88 mk

Sirpa Mattsson puhuttelee lukijaa jo runokoelmansa nimessä. Ihminen, Sinä, kutsutaan naiseuden ja tietoisuuden puutarhoihin, joissa jokainen puu, hedelmä ja ruusunpiikki haastavat näkemään, tuntemaan ja tietämään ilman suodattimia ja viivyttelämättä. Kannen akvarelli on Mattssonin maalaama ja ensikatosmalta se on vain kaunis kukkataulu. Mutta jos haluaa nähdä, ovat punaiset terälehdet verijalkia, violetti märkää multaa tai mustetta, keltainen kypsän hedelmän sisintä. Mattssonin kokoelmassa nainen käy ihmisyyttä läpi ankarasti, riisuu yltään suojakseen kehräämänsä ahtaan kotelon ja aloittaa kulkunsa alastomana "--kohti/ Hiljaisuuden tyhjää silmää".

Kokoelman temaattinen ydin on pyrkimyksessä uudenlaiseen tietoisuuteen. Osastossa Naisen seitsemän puutarhaa ovat rakennus peräänkuulutetaan kokonaisvaltaista kokemistapaa, johon nainen Mattssonin mukaan on luonnostaan miestä kykenevämpi. Naisen ruumis ja sielu ovat yhtä ja erottamaton henkilihaa. "Nainen on liike!", jota mies ei pysty pysäyttämään vaikka voikin 'järjensuikaleellaan' poistaa naiselta kohdun. Miestä ja naista ei kuitenkaan nähdä taisteluparina. Osastossa Mies ja nainen synnyttävät suuren tanssin korostetaan sukupuolten toisiaan täydentävää erilaisuutta. Tasa-arvo ei ole sitä, että molemmat tekevät samaa; yksi on kahden erilaisen summa.

Rohkeampaan kokemiseen haastavat myös osaston Kun tiedät et saa enää sanoa en tiedä runot. Ruusun kohdatessaan kulkija muuttuu ruusuksi. Ja tullessaan aseella uhatuksi hän on itse ase, joka sulaa raudaksi,

maan omaksi. Kokea kokonaan itsellään, olla kaiken osa? Mattssonin mukaan se on mahdollista, jos ihminen suostuu luopumaan - intävästä tahdostaan, halustaan olla Jumala. Möyriessään puutarhassaan kämmenet rakoilla runokokoelman nainen saa otsaansa kolmannen silmän. Vaikka silmä "--elää ja liikkuu ihon alla kuin sikiö" sen ei tarvitse olla mitään mystistä, vain hellittämätön muistutus: "Kaikki mitä näet on myös toisin".

Sirpa Mattsson on suorittanut Kriittisen korkeakoulun kirjoittajakoulutuksen ja ollut myös Risto Ahdin oppilaana. Hänen kirjoituksensa kasvaa esikoiskokoelmille tyyppillisestä omaelämäkerrallisten tunteiden pyörittelystä kokemustiedon kirjaamiseksi, jolla on annettavaa muillekin. Kokoelma on hallittu kokonaisuus, jossa naiseuden ja uuden tietoisuuden teema kertaautuu syvenevänä osastosta toiseen. Joskus sanottava on vaarassa jäädä suunnattoman hedelmä- ja kukkamäärän jalkoihin - vähempikin tuoksuva, maistuva ja pistelevä riittäisi herättelemään lukijan tietoisuutta. Mutta kokonaisuutena Sirpa Mattssonin Ihmis-Sinä on aistijuhla, jonka jälkeen kaikki tuntuu vähän aikaa erilaiselta. Tuoreelta ja pyörryttävältä.

Ruut Rajantie

KIRJA-ARVIOINTI

NASEVAA JA RAKENTAVAA KIRKKOKRITIIKKIÄ

Antti Alhonsaari: Kansaton kansankirkko. Kirkon ajanmukaisen tehtävän etsintää. Helsinki
Arator 1994 137 s. OVH 98 mk

Teologian tohtori Antti Alhonsaari on Suomen ev. lut. kirkon pappi ja tunnettu pitkän linjan kirkkokriitikko. Hänen uusimman kirjansa nimi viittaa kirjan pääteeseihin. Kirkko on vieraantunut kansasta, kansalaisten suuresta enemmistöstä. Siksi kirkon on etsittävä ajanmukaista tehtäväänsä tämän päivän maailmassa.

Luterilaisen kirkon vieraantuminen ihmisistä ja elämästä näkyy Alhonsaaren mukaan kirkon toiminnan sisäänpäin suuntautumisena. Kirkon keskeisimpänä toimintonaan pitämä sunnuntain jumalanpalvelus ei toimi, koska se "papin showna" korostaa joka käänteessä papin holhoavaa ja autoritaarista roolia. Jumalanpalveluksen osalta kirkon jäsenet ovatkin äänestäneet jaloillaan: heistä yli 95% ei käy säännöllisesti kirkossa. Jumalanpalveluksen ja yleensäkin kirkon kieli avautuu vain teologeille ja muille sisäpiiriläisille. Sama koskee kirkon monimutkaista oppirakennelmaa, jolla ei ole kosketuspintaa tavallisen ihmisen elämään. Salaisuudeksi jää useimmille myös kirkon symboliikan merkitys kasukkoineen ja papin liperipukuineen (puku on viime vuosisadan herrasasu!).

Vieraantumisen perussyöksi Alhonsaari näkee kirkon pappis- ja teologiakeskeisyyden sekä hallintorakenteiden painottumisen ihmisiä tavoittavan toiminnan kustannuksella. Näistä kirkon uudistumisen on lähdeittävä. Jumalanpalvelus on uusittava seurakuntalaisten ehdoilla, ei joistakin liturgis-historiallis-teologisista lähtökohdista käsin. Hallintoa on kevennettävä.

Kirkon oppia on yksinkertaistettava. Mielenkiintoinen on Alhonsaaren hahmottele-

ma kristillisen opin ydin: Me uskomme tuonpuoleiseen. Meillä on toivo. Kaikella on mielekkyys. Ihminen on sekä hyvä että paha. Ihmistä on rakastettava ja on asetettava heikkomman puolelle. Tältä pohjalta kirkon on arvioitava toimintansa uudelleen, järjestettävä pappien työ ihmisläheisemmäksi ja ennen muuta tehtävä tilaa niille valtaville resursseille, joita kirkolla passiivisissa jäsenissään on.

Kirkon uudistuminen edellyttää nöyryyttä. "Kirkko on yksi niistä elämänvirroista, joita jumala on ihmiskunnalle antanut. Se ei ole ainoa, eikä sen siksi tarvitse pysyä erillään muualla näkyvistä elämän merkeistä." (s.136).

Alhonsaaren kirkkokritiikki on älyllisesti leikkaavaa, rakentavaa ja keskusteluun haastavaa. Toisinaan kritiikki olisi vaatinut syventelyä. Miksi esimerkiksi korkeakirkollisuus kasukkoineen ja kynttilöineen ei luterilaisessa kirkossa vedä, kun ihmiset samanaikaisesti kuitenkin tuntevat imua ortodoksisiin menoihin?

Toivottavasti kirkon taholla riittää rehellisyyttä ja rohkeutta ryhtyä Alhonsaaren ja kirkon muiden toisinajattelijoiden kanssa dialogiin. Kirkolla on nyt mahdollisuus osoittaa Alhonsaaren kritiikki ainakin keskustelukyvyttömyyden osalta perusteettomaksi!

Raimo Harjula

KRIITTINEN KORKEAKOULU

Köydenpunojankatu 4 b
00180 Helsinki
puh 90-612 1511
telekopio 90-680 2990

KOKOUSKUTSU

Kriittinen korkeakoulu ry:n syyskokous

Aika: perjantaina 16.12.1994 klo 15.00

Paikka: Kriittisen korkeakoulun tilat, Köydenpunojankatu 4 b

1. Kokouksen avaus
2. Valitaan kokoukselle puheenjohtaja, sihteeri ja kaksi pöytäkirjan tarkastajaa
3. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
4. Valitaan johtokunnan puheenjohtaja sekä muut johtokunnan jäsenet erovuoroisten tilalle
5. Päätetään seuraavan vuoden toimintasuunnitelmasta
6. Päätetään yhdistyksen jäsenmaksujen suuruudesta
7. Päätetään seuraavan vuoden talousarviosta
8. Valitaan seuraavaksi tilivuodeksi kaksi tilintarkastajaa ja heille kaksi varamiestä
9. Jäsenmaksun viimeisen kolmen vuoden aikana laiminlyöneiden jäsenten erottaminen
10. Ansioituneiden jäsenten korottaminen kunniajäseniksi
11. Muut mahdollisesti esille tulevat asiat
12. Kokouksen päättäminen

Helsingissä marraskuun 16 päivänä 1994

Johtokunta

Huom! Esitykset toimintasuunnitelmaksi ja talousarvioksi vuodelle 1995 voi pyytää ennakoon itselleen Kriittisen korkeakoulun toimistosta.

Myönteisten elämäntaitojen koulutus

Muutoksen hallinta, vuorovaikutustaidot ja ongelmanratkaisu

Ovatko voimavarasi käytössäsi? Myönteisten elämäntaitojen koulutuksen lähtökohtana on usko ihmisen luoviin mahdollisuuksiin ja myönteisiin voimavaroihin. Toisinaan käy kuitenkin niin, että elämän ristiriidat, paineet ja ahdistus kasvattavat muurin näiden voimavarojen ympärille. Jokainen muuri on toisaalta ylitettävissä tai alitettavissa, särjettävissäkin. Usein siinä on ovi. Tarvitaan vain oikea avain. Oven avaamisessa voi toisista ihmisistä, tiedoista ja taidoista olla apua. Sitä paitsi tehtävä voi osoittautua hauskaksikin.

Koulutus kestää vajaan vuoden ja siihen voi osallistua työn ohessa. Kouluttajina toimivat VTK, psykologi **Keijo Tahkokallio**, LL **Pekka Aarninsalo** ja kulttuurisihteeri **Sini Piippo**.

Pyydä tarkempi esite. **Hakuaika tammikuussa.**

Äänen syvän ymmärtämisen ja kokemisen kurssit kesällä Valamossa

Kurssin tavoittena on kehittää:

- äänen resonanssia kehossa
- värähtelyjen herkkävireistä kuulemista
- herkkävireistä, tarkkaa kuulemista ja äänen tuottamista
- kehon luonnolliseen resonanssiin perustuvaa tarkkaa intonaatiota.

Lisäksi perehdytään äänen terapeuttisiin mahdollisuuksiin.

13. - 17.6.1995 I kurssi

18. - 22.6.1995 II kurssi

Opettajana toimii professori **Iégor Reznikoff**. Jos olet kiinnostunut kurssista, tutustu myös Reznikoffin haastatteluun tässä lehdessä.

Pyydä tarkempi esite!

Esitetilaukset ja ilmoittautumiset: Kriittinen korkeakoulu, Köydenpunojankatu 4 b, 00180 Helsinki: puh. 90-612 1511, fax 90-680 2990.

Toteutetaan yhteistyössä OK-opintokeskuksen kanssa.

Kurssit sopivat kaikille kiinnostuneille eivätkä ne edellytä ennakkotaitoja tai -valmiuksia.

Kriittisen korkeakoulun kevään 1995 kurssit

Äänen syvän ymmärtämisen ja kokemisen alkeiskurssi

Löydä äänesi avulla voimavaroja, tasapainoa ja kykyä rentoutua. Kouluttajana laulunop. Kirsti Autio. Lauantaina 14.1., klo 10.00 - 16.00. Kurssimaksu 250 mk.

Äänen syvän ymmärtämisen ja kokemisen jatkokurssi

Alkeiskurssin käyneille. Opettajina Kirsti Autio ja Raisa Saloheimo. Perjantaisin klo 17.15 - 19.30 20.1. alkaen. Kurssimaksu 360 mk.

Uni ja todellisuus -seminaari

Workshopin tavoitteena on oppia käyttämään unta itsetuntemuksen syventäjänä, oman sisäisen kasvun välineenä ja elämän rikastuttajana. Kouluttaja: Ph.D., psykologi Léo Matos. Ajankohta: 10. - 12.2.1995. Kurssimaksu 680 mk.

Mielikuvat voimavarana

Kurssilla harjoitellaan keskittymistä, mielikuvien ja visualisoinnin käyttöä mm. erilaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Kouluttajana LL Pekka Aarninsalo. Keskiviikkoisin klo 17.30 - 19.45 8.3. alkaen. Kurssimaksu 380 mk.

Myönteinen ajattelu kasvatuksessa

Seminaari perjantaisin klo 8.45 - 16.00 Helsingissä 10.2., Turussa 10.3., Tampereella 17.3. Käsiteltävinä teemoina: Myönteisen ajattelun periaatteet, kasvatuksen rajoittavuus (määrittämisen ongelma ja kieltojen maailma), turvalliset rajat ja ongelmien ratkaiseminen. Kouluttajana VTK, psykologi Keijo Tahkokallio. Kurssimaksu 250 mk Helsinki, Turku ja Tampere 280 mk.

Myönteinen ajattelu

Seminaari perjantaina 24.3. klo 8.45 - 15.45. Käsiteltävinä teemoina: Myönteisen ajattelun perusteet, myönteinen vuorovaikutus, muutosproblematiikka ja jaksaminen. Kouluttajana VTK, psykologi Keijo Tahkokallio. Kurssimaksu 350 mk.

Väri voimavarana

Vapauttava, kokemuksellinen maalauskurssi. Kouluttajina: KuvO Pirkko Hakkila ja taiteilija, kirjailija Nelly Jurvelius. Torstaisin klo 17.15 - 19.30 26.1. alkaen. Kurssimaksu 450 mk.

Miten kustannan kirjan?

Perehdyttää kirjankustannustoiminnan perusasioihin. Kouluttajina toim. joht. Pekka Mäkelä ja Esko Paakkola. Perjantaina 7.4. Kurssimaksu 760 mk.

Toteutetaan yhteistyössä OK-opintokeskuksen kanssa.

Kurssit sopivat kaikille kiinnostuneille eivätkä ne edellytä ennakkotaitoja tai -valmiuksia.

Esitetilaukset ja ilmoittautumiset: Kriittinen korkeakoulu, Köydenpunojankatu 4 b, 00180 Helsinki: puh. 90-612 1511, fax 90-680 2990.

KRIITTINEN KORKEAKOULU JULKAISUJA SARJA

N:o 13 (1989) Esko Paakkola (toim.)

EUROOPAN SIELUNMATKA

Airiston seminaarin raportti 105 s.; **alehinta 10 mk**

N:o 15 (1991) Esko Paakkola (toim.)

LOHIKÄÄRMEEN SILMIÄ POLTTAA - ARTIKKELEITA
POIKIEN KASVATUKSESTA.

Kirjoittajina mm. psykiatri Jari Sinkkonen, psykologi

Keijo Tahkokallio ja psykologi Katja Rantala.

103 s., **alehinta 10 mk**

N:o 16 (1994) Liisa Kiesiläinen

KASVATUSYHTEISÖJEN KULTTUURIVALLANKUMOUS

Teos käsittelee lähinnä päiväkotien kasvatuskulttuuria
sen kehittymistä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä kuten
arvoja. Kirja pohjautuu käytännön kokemuksiin ja sisältää
paljon toimintaehdotuksia alalla työskenteleville. FK,
psykologi Liisa Kiesiläinen toimii erilaisissa varhaiskasva-
tuksen henkilöstön koulutustehtävissä. 140 S., **85 MK**

(postimaksun lisäksi hintaan lisätään 15 mk:n toimitusmaksu)

TILAUKSET :

KRIITTINEN KORKEAKOULU

Köydenpunojankatu 4 b

00180 Helsinki

puh 90-612 1511

fax 90-680 2990